

משנה ב

נוֹתְנִין בשבת **מִים עַל גְּבֵי שְׁמָרִים** הנתונים במשמרת מערב שבת **בְּשִׁבְלִי שְׂיִצְלוּ** - שיהיו צלולים, והיין שנשאר בהם יזוב מהם, **וּמְסַנְיִין** בשבת **אֶת הַיַּיִן בְּסוּדְרִין** המיוחדים לסינון **וּבְכַפִּיפָה** - סל **מְצַרִית** ואין זה ברירה משום שהיין ראוי לשתיה גם בלי הסינון, וכשמסנן בסודרין או בכפיפה משנה מדרך חול¹⁹², **וְנוֹתְנִין** בשבת **בִּיצָה** טרופה **בְּמִסְנַנְתָּ שֶׁל חֶרְדֵּל** - שיש בה חרדל, ועושים כך כדי שהחלמון המסתנן עם החרדל יתן לו גוון. ואיך זה בורר, שגם החלבון הנשאר במסננת הוא אוכל.

וְעוֹשִׂין אֲנוּמְלִין¹⁹³ - תערובת של יין, דבש ופלפלים **בְּשִׁבְתָּ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: בְּשִׁבְתָּ** אין עושים אנומלין אלא **בְּכּוֹס** היינו בכמות קטנה, ולא יותר, משום טרחה, **בְּיוֹם טוֹב** עושים **בְּלִגְיִן** - כלי גדול יותר, **וּבְמוֹעֵד** - חול המועד מותר אפילו **בְּחֻבִיתָּ. רַבִּי צְדוֹק אָמַר: הַכֹּל לְפִי** מספר **הָאוֹרְחִין** שיש לו, אם יש לו אורחין מרובין, עושה הרבה, בין בשבת בין ביום טוב ובין במועד:

מלאכות האסורות בשבת כדרך שעושים אותם בחול

משנה ג

אֵין שוֹרִין בשבת **אֶת הַחֲלָתִית** - מין צמח, ושותין אותו לרפואת הלב **בְּפוֹשְׂרִין** - מים פושרים, לפי **ג** חליתית. כך שמה בערבי, והיא חמה ונוהגין לאכלה במקומות הקרים, ואין שורין אותה בשבת

ר' עובדיה מברטנורא

ב נותנים מים. בשבת על גבי שמרים הנתונים במשמרת מבעוד יום. כדי שיצלו, שיהיו השמרים צלולים ויזוב כל יינם. פירוש אחר על גבי שמרים שנשארו בחבית, וקולטין המים טעם היין ומוציאין אותן בשבת ושותים אותן ואין בזה משום בורר: את היין. מפני הקמחים לבנים שמתהווים בו: בסודרין. המיוחדין לכך. וליכא למיגזר דלמא סחיט להו, הואיל ועשוין למלאכה זו. והוא שלא יעשה בידו בסודר כמין גומא כפי הכלי כדי שירד היין במדרון, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול: ובכפיפה מצרית. סל העשוי מצורי הדקל. והוא שלא תהיה הכפיפה גבוהה מקרקעית הכלי התחתון טפח, שלא יעשה אהל עראי: ונותנים ביצה במסננת. שנתנו בה חרדל להסתנון, שרגילין ליתן ביצה טרופה בדברים העכורין והם מתלבנים ומזדככים על ידה: ינומולין. יין ודבש ופלפלין: לִגְיִן. גדול מכוס וקטן מחבית: **הכל לפי האורחים.** אם יש לו אורחין מרובין עושה הרבה, בין בשבת בין ביום טוב בין במועד. והלכה כת"ק שעושוין ינומולין בשבת כפי מה שהן רוצים:

ביאורים והרחבות

192. בגמרא (קלט, ב) למדין: ובלבד שלא יעשה גומא בסודר לשפוך בו את היין, שזה דרך חול. וכן לגבי סינון בכפיפה מצרית - שלא יגביה את הכפיפה מקרקעיתו של הכלי התחתון טפח, שהרי עושה אוהל.

193. גרסינן בגמרא (קמ, א): תנו רבנן: עושוין אנומלין בשבת ואין עושוין אלונטית. איזו היא אנומלין ואיזו היא אלונטית? אנומלין הוא יין ודבש ופלפלין, אלונטית היא יין ישן ומים צלולין ואפרסמון, דעבדי לבי מסותא למיקר (עושים אותו לאחר רחיצה להתקרר מחום הרחיצה, ואסור משום רפואה).

ר' עובדיה מברטנורא דמיחזי כמעשה חול: את הכרשינין. מציף עליהם מים בכלי לברור פסולתן, שהפסולת צף למעלה: ולא שפין אותן. ביד להשיר פסולתן, דהוה ליה בורר: אבל נותן בתוך הכברה. ואע"פ שפסולתן נופל לפעמים דרך נקבי הכברה ונמצא מתברר מאליו: התבן. שהיו עושים מן הקש שמחתכין אותן במוריגים ונעשה כל זנב השבולין תבן: מוין. הוא מזקן השבולת העליון, ואינו ראוי למאכל בהמה וכוכרים אותו בכברה שיפול המוין: אבל נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס. ואע"פ שהמוין נופל מאליו, דדבר שאינו מתכוין מותר כר' שמעון: ד גורפין. בשבת אבוס שלפני השור שמפטמים אותו, שלא יתערב העפרורית שבאבוס בתבן ובשעורים שנותנים לפניו ויקוץ במאכלו: ומסלקין תבן שלפניו לצדדים כשהוא רב כדי שלא ידרסנו ברגליו ויתלכלך ברעי: וחכמים אוסרים. אתרוייהו קאי, אחד גריפת האבוס ואחד תבן שלפניו לא יסלקנו לצדדים.

ולא נחלקו רבי דוסא וחכמים אלא באבוס של כלי, אבל באבוס של קרקע הכל מודים שאין גורפים, דלמא אתי לאשוויי גומות. ורבנן גזרו אבוס של כלי אטו אבוס של קרקע. והלכה כחכמים:

שנראה כמעשה חול¹⁹⁴, אַבְל נוֹתֵן את החילתית לְתוֹךְ הַחוּמָּיִן בשבת כתבלין, ומטבל בו את מאכלו. וְאֵין שוֹרֵין אֶת הַכְרְשִׁינִין - מִיֵּן קִטְנִיּוֹת שמשתמשים בהם למאכל בהמה, כי אז הפסולת צפה למעלה והרי זה כבורר, וְלֹא שָׁפִין - משפשפין אוֹתָן שגם זה כבורר, אַבְל נוֹתֵן את הכרשינים לְתוֹךְ הַכְּבֵרָה אוּ לְתוֹךְ הַכְּלָלָה - סל, ואף על פי שקצת פסולת נופלת, זו ברירה הבאה מאליה ומותר.

אֵין כּוֹבְרִין - מנפים אֶת הַתְּבֵן בַּכְּבֵרָה כדי להפיל ממנו את המוץ הדק, וְלֹא יִתְּנֵנוּ עַל גְּבֵי מְקוֹם גְּבוּהָ בְּשִׁבִיל שִׁירַד הַמוּץ על ידי הרוח, משום בורר, אַבְל נוֹטֵל הוּא את התבן בַּכְּבֵרָה וְנוֹתֵן מִמֶּנָּה לְתוֹךְ הָאֲבוּס אף על פי שהמוץ נופל מאליו¹⁹⁵:

משנה ד

גּוֹרְפִין את האבוס בשבת לנקותו מן הפסולת מִלְּפָנֵי הַפֶּטֶם - שור העומד לפיטום, שלא תתערב הפסולת שבאבוס בתבן ובשעורים שנותנים לפניו, ויקוץ במאכלו, וּמִסְלָקִין את התבן לְצַדְדֵי מִלְּפָנֵי הָרַעִי כדי שהשור לא יטנפנו בצואתו, דְּבָרֵי רַבִּי דוּסָא. וְחֻכְמִים אוֹסְרִים בֵּין לַגְרוּף מִלְּפָנֵי הַפֶּטֶם, וּבֵין

ביאורים והרחבות

194. גרסינן בגמרא (קמ, א): בעא מיניה רבי יוחנן מרבי ינאי: מהו לשרות את החלתית בצונן? אמר ליה אסור. ומקשים: והא אגן תנן, אין שורין את החלתית בפושרין - הא בצונן מותר? אמר ליה, אם כן מה בין לי ולך (בין ידיעתי לידיעותיך, הרי אני רבך. אלא עניתי לך שאסור משום שבמקרה זה אין לסמוך על משנתנו), מתניתין יחידאה היא. דתניא: אין שורין את החלתית לא בחמין ולא בצונן. רבי יוסי אומר: בחמין אסור, בצונן מותר (ומשנתנו כדעת רבי יוסי שבצונן מותר, אבל על פי חכמים אף בצונן אסור).

195. בגמרא (קמ, ב) למדין, שמשנתנו שמתירה ליטול את התבן בכברה, אינה כרבי אליעזר בן יעקב, דאמר: "אין משגיחין בשבת בכברה כל עיקר", (שאין משתמשים בה כלל, שמא יבוא לברור).

ר' עובדיה מברטנורא

נוטלים מלפני בהמה זו ונותנים לפני זו. ולא אמרינן טלטול דלא חזי הוי, אלא ודאי חזי דאין בהמה קצה במאכל הניטל מלפני חבירתה. ודוקא מלפני החמור ונותנין לפני השור וכיצא בזה, אבל לא מלפני השור ונותנים לפני החמור, שמאכל השור מאוס ברירין היוצאים מפיו ואין החמור אוכל ממנו: ה הקש שעל המטה. סתמא להסקה ומוקצה הוא, ובא לשכב עליו ומנענעו כדי שיהא רך וצף לשכב עליו: לא ינענעו בידו.

דמוקצה הוא, אבל מנענעו בגופו בכתפיו, דטלטול מן הצד הוא ולאן שמיא טלטול: או שהיה עליו כר או סדין. גגלי דעתיה דאקצייה לשכיבה מעתה תורת כלי עליו: מכבש. שני לוחות שמשמין ביניהן הבגדים לאחר כביסתן ומהדקין הלוח העליון על הבגדים המונחין בלוח התחתון כדי

לסלק לצדדים מפני הרעי¹⁹⁶.
נוטְלִין מאכל **מִלְפָּנֵי** - מתוך האבוס של **בְּהֵמָה זו**,
וְנוֹתְנִין לְפָנֵי בְּהֵמָה זו בְּשֶׁפֶת ואין זה טלטול
 שלא לצורך, לפי שהבהמה השנייה תאכל¹⁹⁷:

משנה ה

סתם קש עומד להסקה, והוא מוקצה. **הַקֵּשׁ שֶׁעַל גְּבֵי הַמְּטָה** והוא בא לשכב עליו בשבת - **לֹא יִנְעֲנְעוּ בְּיָדוֹ** שהרי הוא מוקצה, **אֲבָל מְנַעְנְעוּ בְּגוּפוֹ** שטלטול מן הצד אינו טלטול. **וְאִם הָיָה הַקֵּשׁ מֵאֲבָל בְּהֵמָה, או שְׁהָיָה עָלָיו כַּר או סָדִין** מערב שבת, ומוכח שהוכן לשכיבה - **מְנַעְנְעוּ בְּיָדוֹ** משום שיצא מכלל מוקצה.

מְכַבֵּשׁ - שני לוחות שהיו שמים ביניהם בגדים לשם גיהוץ, אם הוא **שֶׁל בְּעָלֵי בָתִּים** - **מִתְיָרִין** - פותחים אותו כדי לקחת ממנו בגדים לצורך השבת, **אֲבָל לֹא כּוֹבְשִׁין** שם בגדים בשבת, שזה טורח לחול. **וְשֶׁל כּוֹבְשִׁין** - מכבש של כובסים - **לֹא יִנְעוּ בּוֹ** - גם להתירו אסור, כי הוא מהודק חזק, וכשמתירו הרי זה דומה לסותר. **רַבִּי יְהוֹנָדָה אוֹמֵר:**

שיהא קיפולן נאה: מתירין. דהיינו לצורך שבת ליטול את הבגדים, אבל לא כובשים דהיינו צורך חול: **ושל כובסים לא יגע בו**. מפני שהוא עשוי לתקן בגדים ומהדק טפי והתרתו דומה לסתירה. ואין הלכה כרבי יהודה:

ביאורים והרחבות

196. בגמרא (קמ, ב) למדין: אמר רב חסדא: מחלוקת באבוס של קרקע, אבל באבוס של כלי דברי הכל מותר. ואבוס של קרקע, מי איכא למאן דשרי? (והרי כשגורף) הא קא משווי גומות? אלא אי איתמר הכי איתמר: אמר רב חסדא: מחלוקת באבוס של כלי (שחכמים אוסרים שמא יבוא לגרוף באבוס של קרקע), אבל באבוס של קרקע דברי הכל אסור.

197. גרסינן בגמרא (קמ, ב): תנא חדא: נוטלין מלפני בהמה שפיה יפה, ונותנין לפני בהמה שפיה רע. ותניא אידך: נוטלין מלפני בהמה שפיה רע, ונותנין לפני בהמה שפיה יפה. אמר אבוי: אידי ואידי מקמי חמרא לקמי תורא שקלינן, מקמי תורא לקמי חמרא לא שקלינן (את התבן שלפני החמור נוטלים ונותנים לשור, אבל מהשור אין נותנים לחמור). והא דקתני (הברייתא הראשונה) נוטל מלפני בהמה שפיה יפה - בחמור דלית ליה רירי (והאוכל לא נמאס), ונותנין לפני בהמה שפיה רע - בפרה, דאית לי רירי. והא דקתני (הברייתא השנייה) נוטלין מלפני בהמה שפיה רע - בחמור דלא דייק ואכיל (שאינו אוכל קוצים וברקנים), ונותנים לפני בהמה שפיה יפה - בפרה דדייק ואכלה.